

A Miniszteri Bizottság CM/Rec(2010)5. sz. Ajánlása a tagállamok felé a szexuális irányultság, illetve nemi identitás alapján történő diszkrimináció leküzdését célzó intézkedésekről

(Elfogadta a Miniszteri Bizottság 2010. március 31-én, a Miniszterhelyettesek 1081. ülésén)

A Miniszteri Bizottság az Európa Tanács Alapszabályának 15. b. cikkében foglaltakkal összhangban,

Figyelemmel arra, hogy az Európa Tanács célja a tagjai közötti szorosabb egység megteremtése, és hogy ez a cél – különösen – az emberi jogok területén történő közös fellépéssel valósítható meg;

Emlékeztetve arra, hogy az emberi jogok egyetemesek és minden egyénre alkalmazandók, s ezért hangsúlyozva elkötelezettségét arra, hogy az Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezményrel (ETS No. 5.) (a továbbiakban: „az Egyezmény”), és az ahhoz fűzött jegyzőkönyvekkel összhangban minden emberi lény számára biztosítsa az egyenlő méltóságot, valamint a minden egyént megillető jogok és szabadságok nem, faj, szín, nyelv, vallás, politikai vagy egyéb vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, nemzeti kisebbséghez tartozás, vagyoni helyzet, születés szerinti vagy egyéb helyzet alapján történő megkülönböztetéstől mentes élvezetét;

Felismerve, hogy az állami szereplők általi megkülönböztetés-mentes bánásmód, valamint a megkülönböztető bánásmód – beleértve a nem állami szereplők általi megkülönböztető bánásmódot is – elleni védelmet célzó pozitív állami intézkedések – amennyiben ilyeneknek helye van – az emberi jogokat és alapvető szabadságokat védelmező nemzetközi rendszer alapvető összetevői;

Felismerve, hogy a leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű személyek évszázadok óta és még jelenleg is homofóbiának, transzfóbiának, valamint – még családjukon belül is – az intolerancia, továbbá a szexuális irányultság, illetve nemi identitás alapján történő megkülönböztetés egyéb formáinak – beleértve a kriminalizációt, a marginalizációt, a társadalmi kirekesztődést és az erőszakot is – vannak kitéve, és hogy specifikus intézkedésre van szükség annak érdekében, hogy ezen személyek emberi jogainak teljes élvezete biztosítva legyen;

Figyelemmel az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: „a Bíróság”) és más nemzetközi bíróságok esetjogára, amely a szexuális irányultságot tiltott diszkriminációs alapnak tekinti, és amely hozzájárult a transznemű személyek jogai védelmének előmozdításához;

Emlékeztetve arra, hogy – a Bíróság esetjogának megfelelően – az eltérő bánásmódnak objektíve és ésszerűen igazolhatónak kell lennie ahhoz, hogy ne minősüljön megkülönböztetőnek, azaz törvényes céllal kell rendelkeznie, és az elérni kívánt céllal ésszerűen arányos eszközöket kell alkalmaznia;

Figyelemmel arra az elvre, hogy sem kulturális, sem hagyományos vagy vallási értékekre, sem a „domináns kultúra” szabályaira nem lehet hivatkozni a gyűlöletbeszéd vagy a

megkülönböztetés bármely más formájának – beleértve a szexuális irányultság, illetve nemi identitás alapján történő megkülönböztetést is – igazolására;

Figyelemmel az operatív bizottságoknak, valamint az Európa Tanács keretén belül a minden emberi lény – beleértve a lesbikus, meleg, biszexuális és transznemű személyek – egyenlő jogairól és méltóságáról folytatott kormányközi együttműködésben részt vevő más bizottságoknak címzett, 2008. július 2-án elfogadott miniszteri bizottsági üzenetre és annak releváns ajánlásaira;

Figyelemmel a szexuális irányultság, illetve nemi identitás alapján történő diszkriminációval kapcsolatos, az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése által 1981 óta elfogadott Ajánlásokra, valamint az Európa Tanács Helyi és Regionális Hatóságai Kongresszusának „A lesbikus, meleg, biszexuális és transznemű személyek gyülekezési és véleménynyilvánítási szabadságáról” szóló 211 (2007) sz. Ajánlására;

Értékelve az Emberi Jogi Biztos által a lesbikus, meleg, biszexuális és transznemű személyek tagállamokbeli helyzetének a szexuális irányultságon, illetve nemi identitáson alapuló megkülönböztetés szempontjából történő figyelemmel kísérése terén betöltött szerepet;

Figyelemmel az Egyesült Nemzetek Szervezete Közgyűlésén 2008. december 18-án 66 állam által tett közös nyilatkozatra, amely elítéli a szexuális irányultságon és a nemi identitáson alapuló olyan emberi jogi jogsértéseket, mint az emberölés, a kínzás, az önkényes letartóztatás, valamint a „gazdasági, szociális és kulturális jogoktól – beleértve az egészséghez való jogot is – való megfosztás”;

Hangsúlyozva, hogy a szexuális irányultság, illetve nemi identitás miatti megkülönböztetés és társadalmi kirekesztés legjobban olyan intézkedésekkel szüntethető meg, amelyek az ilyen megkülönböztetést, illetve kirekesztést megtapasztaló személyeket, valamint a lakosság egészét egyaránt megcélozzák,

Azt ajánlja, hogy a tagállamok:

1. vizsgálják át és folyamatosan vizsgálják felül létező jogszabályi és egyéb intézkedéseiket, valamint gyűjtsék és elemezzék a releváns adatokat annak érdekében, hogy minden szexuális irányultságon, illetve nemi identitáson alapuló közvetlen vagy közvetett megkülönböztetés figyelemmel legyen kísérve, és orvoslásra kerüljön;
2. a lesbikus, meleg, biszexuális és transznemű személyek emberi jogai tiszteletben tartásának biztosítása, valamint az ilyen személyek iránti tolerancia előmozdítása érdekében biztosítsák a szexuális irányultságon, illetve nemi identitáson alapuló megkülönböztetés leküzdését célzó jogszabályi és egyéb intézkedések elfogadását és hatékony végrehajtását;
3. biztosítsák, hogy a megkülönböztetés áldozatai tudomással bírjanak a nemzeti hatóságok előtt rendelkezésre álló hatékony jogorvoslatokról és hozzáféréssel rendelkezzenek e jogorvoslatokhoz, s hogy a megkülönböztetés leküzdését célzó intézkedések – szükség esetén – a jogsértések szankcióit, és a megkülönböztetés áldozatai számára nyújtandó megfelelő jóvátételt is foglalják magukban.

4. jogalkotásukban, szakpolitikáikban és gyakorlatukban a jelen Ajánlás Mellékletében található elvek és intézkedések által legyenek vezérelve;

5. megfelelő eszközökkel és intézkedéssel biztosítsák, hogy ezen Ajánlás – beleértve annak Mellékletét is – lefordításra, és a lehető legszélesebb körben terjesztésre kerüljön.

Melléklet a CM/Rec(2010)5. sz. Ajánláshoz

I. Jog az élethez, a biztonsághoz, és az erőszakkal szembeni védelemhez

A. „Gyűlölet-bűncselekmények” és egyéb, gyűlölet által motivált incidensek

1. A tagállamoknak biztosítaniuk kell azon állítólagos bűncselekmények és más incidensek hatékony, gyors és pártatlan kivizsgálását, amelyek esetében ésszerű gyanú merült fel arra vonatkozóan, hogy az áldozat szexuális irányultsága, illetve nemi identitása motivációként szolgált az elkövető számára; a tagállamoknak továbbá biztosítaniuk kell, hogy az ilyen bűncselekmények és incidensek kivizsgálását különös figyelem kísérje olyan esetekben, amikor azokat állítólagosan rendvédelmi szervek munkatársai vagy más, hivatalos minőségben eljáró személyek követték el; a tagállamoknak azt is biztosítaniuk kell, hogy az ilyen cselekményekért felelős személyeket hatékonyan az igazságszolgáltatás elé állítsák, és – amennyiben annak helye van – a büntetlenség elkerülése érdekében megbüntessék őket.

2. A tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a szankciók meghatározása során a szexuális irányultsággal, illetve nemi identitással kapcsolatos elfogultsági motivációt súlyosbító körülményként lehessen figyelembe venni.

3. A tagállamoknak megfelelő intézkedéseket kell tenniük annak biztosítására, hogy a szexuális irányultsággal, illetve nemi identitással kapcsolatos „gyűlölet-bűncselekmények”, valamint más, gyűlölet által motivált incidensek áldozatait és tanúit az ilyen bűncselekmények és incidensek jelentésére bátorítsák; e célból a tagállamoknak minden szükséges lépést meg kell tenniük annak biztosítására, hogy a jogalkalmazó szervek – a bíróságokat is beleértve – rendelkezzenek az ilyen bűncselekmények és incidensek beazonosításához szükséges ismeretekkel és szakértelemmel, s megfelelő segítséget és támogatást nyújtsanak az áldozatoknak és a tanúknak.

4. A tagállamoknak megfelelő intézkedéseket kell tenniük a bebörtönzött vagy szabadságuktól más módon megfosztott személyek – beleértve a lesbikus, meleg, biszexuális és transznemű személyeket is – biztonságának és méltóságának biztosítása érdekében, és – különösen – védőintézkedéseket kell tenniük a többi fogvatartott, illetve a személyzet által elkövetett fizikai bántalmazás, nemi erőszak, valamint a szexuális visszaélés egyéb formái ellen; az intézkedéseket olyan módon kell megtenni, hogy a transznemű személyek nemi identitása megfelelő védelemben részesüljön, és tiszteletben legyen tartva.

5. A tagállamoknak biztosítaniuk kell a szexuális irányultság, illetve nemi identitás miatti megkülönböztetés és intolerancia előfordulási gyakoriságára és természetére, valamint – különösen – a szexuális irányultsággal, illetve nemi identitással kapcsolatos „gyűlölet-bűncselekmények”-re és gyűlölet által motivált incidensekre vonatkozó adatok gyűjtését és elemzését.

B. „Gyűlöletbeszéd”

6. A tagállamoknak megfelelő intézkedéseket kell tenniük minden olyan kifejezési forma – beleértve a médiában és az interneten megjelenő kifejezési formákat is – leküzdésére, amelyet ésszerűen úgy lehet érteni, mint ami valószínűsíthetően a lesbikus, meleg, biszexuális és transznemű személyek elleni gyűlöletre uszító, gyűlöletet terjesztő vagy gyűlöletet előmozdító, illetve a megkülönböztetés más formáira uszító, vagy a megkülönböztetés más formáit terjesztő vagy előmozdító hatást kelt. Az ilyen „gyűlöletbeszédet” tiltani kell, és előfordulása esetén nyilvánosan el kell utasítani. Az intézkedéseknek – az Egyezmény 10. cikkével és a Bíróság esetjogával összhangban – tiszteletben kell tartaniuk a véleménynyilvánítás szabadságához fűződő alapvető jogot.

7. A tagállamoknak a hatóságok és a közintézmények körében minden felelősségi szinten tudatosítaniuk kell, hogy kötelesek tartózkodni az olyan – különösen a médiában tett – nyilatkozatoktól, amelyek ésszerűen az ilyen gyűlöletet, illetve megkülönböztetést legitimálnak érthetők.

8. A tisztviselőket és az állam más képviselőit bátorítani kell arra, hogy a civil társadalom – beleértve a médiumokat, a sportszervezeteket, a politikai szervezeteket és a vallási közösségeket is – vezető képviselőivel folytatott párbeszédük során mozdítsák elő a lesbikus, meleg, biszexuális és transznemű személyek iránti toleranciát, valamint az ilyen személyek emberi jogainak tiszteletben tartását.

II. Egyesülési szabadság

9. A tagállamoknak megfelelő intézkedéseket kell tenniük annak érdekében, hogy az Egyezmény 11. cikkével összhangban biztosítsák az egyesülési szabadsághoz való jog hatékony, szexuális irányultság, illetve nemi identitás alapján történő diszkriminációtól mentes élvezetét; különösen a diszkriminatív adminisztratív eljárásokat – beleértve az egyesületek bejegyzésével és gyakorlati működésével kapcsolatos túlzott formai követelményeket is – kell megelőzni és eltávolítani; intézkedéseket kell tenni a jogi és adminisztratív rendelkezésekkel, így a közegészségre, a közterkölcsekre és a közrendre alapozott korlátozásokkal kapcsolatos visszaélések megelőzésére is.

10. A nem kormányzati szervek számára rendelkezésre álló közpénzekhez való hozzáférést szexuális irányultság, illetve nemi identitás alapján történő megkülönböztetéstől mentesen kell biztosítani.

11. A tagállamoknak megfelelő intézkedéseket kell tenniük az ellenséges magatartásnak és agresszióknak – beleértve az állam képviselői által állítólagosan tanúsított ilyen magatartást és agressziót is – potenciálisan kitett lesbikus, meleg, biszexuális és transznemű személyek emberi jogi jogvédelmét ellátó jogvédők hatékony védelmére annak érdekében, hogy e jogvédők – az emberi jogi jogvédők védelmét növelő és tevékenységét előmozdító Európa tanácsi intézkedésről szóló miniszteri bizottsági Nyilatkozattal összhangban – szabadon fejthessék ki tevékenységüket.

12. A tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a lesbikus, meleg, biszexuális és transznemű személyek emberi jogi jogvédelmét ellátó nem kormányzati szervekkel megfelelő konzultációk kerüljenek lefolytatásra az olyan intézkedések elfogadásáról és végrehajtásáról, amelyek hatással lehetnek ezen személyek emberi jogaira.

III. A véleménynyilvánítás és a békés gyülekezés szabadsága

13. A tagállamoknak megfelelő intézkedéseket kell tenniük annak biztosítására, hogy a véleménynyilvánítás szabadságához való jogot az Egyezmény 10. cikkével összhangban hatékonyan, szexuális irányultság, illetve nemi identitás alapján történő megkülönböztetés nélkül, és a szexuális irányultsággal, illetve a nemi identitással kapcsolatos témákra vonatkozó információk megismeréséhez és terjesztéséhez való szabadság tiszteletben tartásával lehessen élvezni.

14. A tagállamoknak országos, regionális, és helyi szinten megfelelő intézkedéseket kell tenniük annak biztosítására, hogy az Egyezmény 11. cikkében védett békés gyülekezés szabadságához való jogot hatékonyan, szexuális irányultság, illetve nemi identitás alapján történő megkülönböztetéstől mentesen lehessen élvezni.

15. A tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a rendészeti szervek megfelelő intézkedéseket tegyenek a leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű személyek emberi jogait támogató békés demonstrációk résztvevőinek megvédelmezésére az őket megillető véleménynyilvánításhoz és békés gyülekezés szabadságához való jog hatékony élvezetének jogellenes ellehetetlenítését vagy megakadályozását célzó kísérletekkel szemben.

16. A tagállamoknak megfelelő intézkedéseket kell tenniük annak érdekében, hogy megelőzzék a véleménynyilvánítás és a békés gyülekezés szabadságához fűződő jog hatékony élvezetének a jogi vagy adminisztratív rendelkezésekkel való visszaélés eredményeként megvalósuló – például közegészségre, közérkölcseire vagy közrendre alapozott – korlátozásait.

17. A hatóságokat minden szinten arra kell bátorítani, hogy nyilvánosan – nevezetesen a médiában – ítéljenek el minden, az egyéneket és az egyének csoportjait megillető, a véleménynyilvánítás és a békés gyülekezés szabadságának gyakorlásához való jogba történő jogellenes beavatkozást, különösen, ha a beavatkozás leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű személyek emberi jogaival kapcsolatos.

IV. A magán- és családi élet tiszteletben tartásához fűződő jog

18. A tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy az azonos nemű, beleegyező felnőtt korú személyek közötti szexuális cselekményeket kriminalizáló diszkriminatív jogszabályok – beleértve az azonos nemű személyek közötti szexuális cselekmények, illetve a heteroszexuális cselekmények vonatkozásában megkívánt beleegyezési korhatár tekintetében fennálló különbségeket is – megsemmisítésre kerüljenek; a tagállamoknak annak biztosítására is megfelelő intézkedéseket kell tenniük, hogy a megfogalmazásuk miatt esetlegesen diszkriminatív alkalmazáshoz vezető büntetőjogi rendelkezések megsemmisítésre vagy módosításra kerüljenek, illetve a megkülönböztetés-mentesség elvével összeegyeztethető módon kerüljenek alkalmazásra.

19. A tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy szexuális irányultsággal, illetve nemi identitással kapcsolatos személyes adatot közintézmények – beleértve különösen a rendészeti struktúráján belüli közintézményeket – nem gyűjtenek, nem tárolnak, és más módon sem használnak, kivéve, ha az specifikus, törvényes és legitim célra szükséges; az ezen elveknek meg nem felelő nyilvántartásokat meg kell semmisíteni.

20. A nemváltás jogi elismeréséhez szükséges előzetes feltételeket – beleértve a fizikai természetű változásokat is – rendszeresen felül kell vizsgálni annak érdekében, hogy a visszaélészerű követelmények eltávolításra kerüljenek.

21. A tagállamoknak megfelelő intézkedéseket kell tenniük annak érdekében, hogy a személy nemváltásának teljes jogi elismerése – különösen a név és a nem hivatalos dokumentumokban történő gyors, átlátható és hozzáférhető módon eszközölt megváltoztatásának a lehetővé tételével – az élet minden területén biztosított legyen; amennyiben szükséges, úgy a tagállamoknak a nagy fontosságú dokumentumok – így az oktatási bizonyítványok és a munkaigazolások – nem állami aktorok általi elismerését és megváltoztatását is biztosítaniuk kell.

22. A tagállamoknak minden szükséges intézkedést meg kell tenniük annak biztosítására, hogy amint a fenti 20. és 21. bekezdés szerinti nemváltás befejezetté vált és jogilag elismerést nyert, a transznemű személyek új nemükkel ellentétes nemű személyekkel történő házasságkötéshez való joga hatékonyan biztosítva legyen.

23. Ha a nemzeti jogszabályok nem összeházasodott párok vonatkozásában jogokat és kötelezettségeket állapítanak meg, akkor a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a nemzeti jogszabályok – beleértve a túlélő fél nyugellátására, valamint bérleti jogára vonatkozó jogszabályokat is – megkülönböztetés-mentesen kerüljenek alkalmazásra mind az azonos nemű, mind az eltérő nemű párok vonatkozásában.

24. Ha a nemzeti jogszabályok elismerik az azonos nemű személyek közötti bejegyzett élettársi kapcsolatot, akkor a tagállamoknak törekedniük kell arra, hogy az ilyen élettársi kapcsolat jogi helyzete, jogai és kötelezettségei azonosak legyenek az összehasonlítható helyzetben lévő heteroszexuális párok élettársi kapcsolatának jogi helyzetével, jogaival és kötelezettségeivel.

25. Ha a nemzeti jogszabályok nem ismerik el az azonos nemű személyek közötti bejegyzett élettársi kapcsolatot és az össze nem házasodott párokat, és nem ruháznak jogokat és kötelezettségeket az ilyen kapcsolatban élő személyekre, akkor a Miniszteri Bizottság felhívja a tagállamokat arra, hogy fontolják meg az azonos nemű párokat körülvevő társadalmi realitással kapcsolatos gyakorlati problémák kezelésére szolgáló jogi és egyéb eszközök mindenfajta megkülönböztetéstől – beleértve az eltérő nemű párokkal szembeni megkülönböztetést is – mentes biztosításának a lehetőségét az azonos nemű párok vonatkozásában.

26. Figyelemmel arra, hogy a gyermek feletti szülői felügyeleti joggal, illetve gyámsággal kapcsolatos döntések meghozatala során a gyermek legjobb érdekének kell elsődleges megfontolásnak lennie, a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy az ilyen döntések szexuális irányultság, illetve nemi identitás alapján történő megkülönböztetéstől mentesen kerüljenek meghozatalra.

27. Figyelemmel arra, hogy a gyermek örökbefogadásával kapcsolatos döntések meghozatala során a gyermek legjobb érdekének kell elsődleges megfontolásnak lennie, azon tagállamoknak, amelyek nemzeti joga egyedülálló személyek számára is engedélyezi gyermekek örökbefogadását, biztosítaniuk kell a jogszabályok szexuális irányultság, illetve nemi identitás alapján történő megkülönböztetéstől mentes alkalmazását.

28. Ha a nemzeti jog egyedülálló nők számára is engedélyezi az asszisztált reprodukciós eljárást, akkor a tagállamoknak törekedniük kell annak biztosítására, hogy az ilyen eljáráshoz való hozzáférés szexuális irányultság alapján történő megkülönböztetéstől mentes legyen.

V. Foglalkoztatás

29. A tagállamoknak olyan megfelelő intézkedések meghozatalát és végrehajtását kell biztosítaniuk, amelyek a foglalkoztatás és munkavégzés területén hatékony védelmet nyújtanak a szexuális irányultság, illetve nemi identitás alapján történő megkülönböztetéssel szemben mind a köz-, mind pedig a magánszférában. Ezeknek az intézkedéseknek ki kell terjedniük a foglalkoztatáshoz való hozzáférés, továbbá az előmenetel és az elbocsátások feltételeire, valamint a fizetési és egyéb munkavégzési feltételekre, beleértve a zaklatás és az áldozattá tétel más formáinak megelőzését, leküzdését és megbüntetését.

30. Különös figyelmet kell fordítani arra, hogy az alkalmazással – különösen az állaspályázatokkal – összefüggésben a transznemű személyek privátszférához való joga hatékony védelemben részesüljön annak érdekében, hogy nemi történetük vagy korábbi nevük ne váljon szükségtelenül ismertté a munkaadó, illetve a többi munkavállaló számára.

VI. Oktatás

31. A gyermek mindenképp felett álló érdekére kellő figyelemmel a tagállamoknak megfelelő, az oktatásban tevékenykedőknek és a tanulóknak címzett jogszabályi és egyéb intézkedéseket kell tenniük annak biztosítására, hogy az oktatáshoz való jog szexuális irányultság, illetve nemi identitás alapján történő megkülönböztetéstől mentesen, hatékonyan legyen élvezhető; ez különösen a gyermekek és a fiatalok erőszaktól, iskolai bántalmazástól, társadalmi kirekesztéstől, valamint a szexuális irányultsággal, illetve nemi identitással kapcsolatos megkülönböztető és megalázó bánásmód egyéb formáitól mentes, biztonságos környezetben történő tanuláshoz való jogának a biztosítását foglalja magában.

32. A gyermek mindenképp felett álló érdekére kellő figyelemmel minden szinten megfelelő intézkedéseket kell tenni a kölcsönös tolerancia és tisztelet szexuális irányultságtól, illetve nemi identitástól független előmozdítására az iskolákban. Ennek magában kell foglalnia a szexuális irányultsággal, illetve nemi identitással kapcsolatos objektív tájékoztatásnyújtást – például az iskolai tanrendben és az oktatási anyagokban –, valamint azon szükséges információk, védelem és támogatás megadását a tanulóknak és a hallgatóknak, amelyek lehetővé teszik számukra, hogy szexuális irányultságuknak, illetve nemi identitásuknak megfelelően élhessenek. Továbbá, a tagállamok szakpolitikákat és akcióterveket dolgozhatnak ki és hajthatnak végre az iskolán belüli egyenlőség és biztonság megteremtésére, és hozzáférést biztosíthatnak megfelelő antidiszkriminációs tréningekhez, támogatásokhoz és oktatási segédanyagokhoz. Az ilyen intézkedéseknek figyelembe kell venniük a gyermek iskoláztatásával kapcsolatos szülői jogokat.

VII. Egészség

33. A tagállamoknak megfelelő jogalkotási és egyéb intézkedéseket kell tenniük annak biztosítására, hogy az elérhető legmagasabb szintű egészség hatékonyan, szexuális irányultság, illetve nemi identitás alapján történő megkülönböztetéstől mentesen legyen élvezhető; különösen, a nemzeti egészségügyi tervek kidolgozása, valamint az egészségügyi

szolgáltatások színvonalának figyelemmel kísérése és kiértékelése során a tagállamoknak figyelemmel kell lenniük a leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű személyek specifikus igényeire, beleértve az öngyilkosság-megelőző intézkedéseket, az egészségügyi felméréseket, az egészségügyi tanrendekeket, valamint a képzési kurzusokat és tananyagokat.

34. Megfelelő intézkedéseket kell tenni annak elkerülésére, hogy a homoszexualitás az Egészségügyi Világszervezet standardjai szerinti betegségként kerüljön besorolásra.

35. A tagállamoknak megfelelő intézkedéseket kell tenniük annak biztosítására, hogy a transznemű személyek ésszerűtlen követelményeknek való megfelelési kötelezettség nélkül, hatékony hozzáféréssel rendelkezzenek a megfelelő nemi átalakító szolgáltatásokhoz, beleértve a transznemű egészségügyi ellátás területén rendelkezésre álló pszichológiai, endokrinológiai és sebészeti szakértelemhez való hozzáférést is; belegegyezése nélkül senkit nem lehet nemi átalakító eljárás alá vetni.

36. A tagállamoknak megfelelő jogszabályi és más intézkedéseket kell tenniük annak biztosítására, hogy a nemi átalakító eljárások társadalombiztosítás által fedezett költségeit korlátozó határozatok törvényesek, objektívek és arányosak legyenek.

VIII. Lakhatás

37. Intézkedéseket kell tenni annak érdekében, hogy a megfelelő lakhatáshoz való hozzáférés szexuális irányultság, illetve nemi identitás alapján történő megkülönböztetés nélkül, minden személy számára hatékonyan és egyenlően legyen élvezhető; az ilyen intézkedéseknek különösen a diszkriminatív kilakoltatásokkal szemben kell védelmet nyújtaniuk, valamint a föld- és egyéb tulajdonjog megszerzése és megtartása tekintetében kell egyenlő jogokat garantálniuk.

38. Megfelelő figyelmet kell fordítani a leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű személyek – beleértve a társadalmi kirekesztésnek, azon belül a saját családjukból való kirekesztésnek potenciálisan különösen kitett fiatal személyek és gyermekek – hajléktalanná válásának kockázatára; ebben a vonatkozásban a releváns szociális szolgáltatásokat az egyéni szükségletek objektív értékelése alapján, megkülönböztetéstől mentesen kell nyújtani.

IX. Sport

39. A sportban a homofóbia, a transzfóbia, valamint a szexuális irányultság, illetve nemi identitás alapján történő megkülönböztetés – a rasszizmushoz és a diszkrimináció egyéb formáihoz hasonlóan – elfogadhatatlan, és leküzdendő.

40. A sporttevékenységeknek és a sportlétesítményeknek szexuális irányultság, illetve nemi identitás alapján történő megkülönböztetéstől mentesen mindenki számára hozzáférhetőnek kell lenniük, illetve nyitva kell állniuk; különösen, hatékony intézkedéseket kell tenni a sportesemények alatt és azokkal összefüggésben, szexuális irányultságra, illetve nemi identitásra utalással elkövetett diszkriminatív inzultusok megelőzésére, megbüntetésére, és ellenintézkedések tételére.

41. A tagállamoknak bátorítaniuk kell a sportegyesületekkel és a szurkolói klubokkal folytatandó párbeszédet, és támogatniuk kell a sportegyesületeket és a szurkolói klubokat a leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű személyekkel szemben a sportban megjelenő

diszkriminációval kapcsolatos tudatosságnövelő tevékenységek kifejlesztésében, valamint az ilyen személyekkel szembeni intolerancia megnyilvánulásainak elítélésében.

X. Menedékkéréshez való jog

42. Olyan esetekben, amikor ebben a vonatkozásban nemzetközi kötelezettségeik vannak, a tagállamoknak el kell ismerniük, hogy a szexuális irányultság, illetve nemi identitás alapján történő üldöztetéstől való megalapozott félelem a nemzeti jogban érvényes ok lehet a menekült státusz és a menedék megadására.

43. A tagállamoknak különösen azt kell biztosítaniuk, hogy a menedékkérőket ne küldjék vissza olyan országba, ahol szexuális irányultságuk, illetve nemi identitásuk alapján életüket vagy szabadságukat veszély fenyegetné, vagy ahol kínzás, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés kockázatának vannak kitéve.

44. A menedékkérőket védelemben kell részesíteni a szexuális irányultságon, illetve nemi identitáson alapuló diszkriminatív politikákkal vagy gyakorlatokkal szemben; különösen, megfelelő intézkedéseket kell tenni a szabadságuktól megfosztott menedékkérőkkel szembeni fizikai erőszak – beleértve a szexuális visszaélést, a verbális agressziót és a zaklatás egyéb formáit is – kockázatának megelőzésére, valamint arra, hogy biztosítva legyen számukra az egyedi helyzetük szempontjából releváns információkhoz való hozzáférés.

XI. Nemzeti emberi jogi intézmények

45. A tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a nemzeti emberi jogi intézmények egyértelmű felhatalmazással rendelkezzenek a szexuális irányultság, illetve nemi identitás alapján történő megkülönböztetés kezelésére; különösen, lehetővé kell tenni számukra, hogy jogalkotással és szakpolitikákkal kapcsolatosan ajánlásokat tegyenek, növeljék a tudatosságot a közvéleményben, és – amennyiben azt a nemzeti jog elrendeli – vizsgálják ki mind a magán-, mind a közszférát érintő egyéni panaszokat, és indítsanak bírósági eljárásokat, illetve vegyenek részt ilyen eljárásokban.

XII. Halmozott megkülönböztetés

46. A Miniszteri Bizottság arra bátorítja a tagállamokat: tegyenek intézkedéseket annak biztosítására, hogy a nemzeti jog megkülönböztetést tiltó vagy megelőző rendelkezései a halmozott megkülönböztetés – beleértve a szexuális irányultság, illetve nemi identitás alapján történő megkülönböztetést is – ellen is nyújtsanak védelmet; a nemzeti emberi jogi intézményeknek széles körű felhatalmazással kell rendelkezniük ahhoz, hogy az ilyen kérdéseket kezelni tudják.